

existing borrowed park prospects with far-reaching depths of view, allowing to establish visual links between park territory and urban space, which can be ensured by the composition of park stands.

Keywords: *park composition, complex relief, slope, park stands, type of space, viewing depth, horizontal viewing angle, perspective.*

Стаття надійшла до редакції у травні 2019р.

УДК 712.28 (045)

Ольховська О.В.¹² канд. арх., доц.

orcid 0000-0003-4982-5655, lolkhovska@gmail.com

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО ЗДОБУТКУ ЖІЛЯ КЛЕМАНА У СУЧАСНОМУ ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ

Творчість Жіля Клемана є частиною загального процесу розвитку ландшафтного дизайну, при якому його засоби відіграють значну роль для покращення екологічного й естетичного становища урбанізованого середовища. В статті аналізуються роботи французького ландшафтного дизайнера Жіля Клемана кінця ХХ — початку ХХІ ст.

Ключові слова: Жиль Клеман, ландшафтний дизайн, новий підхід в сучасному ландшафтному дизайні, естетика та екологія містобудівного середовища.

Постановка проблеми. Процес розвитку ландшафтного дизайну як окремої спеціальності, який відбувався в першій половині ХХ ст., призвів до формування нових підходів та принципів у сфері його діяльності. Однією з головних причин цього процесу стало всесвітній рух за збереження цінних природних ландшафтів, планомірний розвиток природного середовища та встановлення контролю над невтримним зростанням міст. Крім того, протягом ХХ ст. основним завданням ландшафтно́ї архітектури та ландшафтного дизайну як її складової стало широкомасштабне

¹²© Ольховська О.В.

ландшафтне планування та розробка зелених систем міст. Аналіз творчості Жилья Клемана дозволяє виявити екологічну складову як основний фактор розвитку ландшафтного дизайну на сучасному етапі, що має яскраво виражені естетичні якості.

Метою даної роботи є дослідження практичного досвіду творчості Жилья Клемана при рішенні екологічних проблем сучасного урбанізованого середовища за допомогою ландшафтного дизайну та визначення авторських прийомів та підходів у цьому процесі.

Аналіз попередніх досліджень. Питання екології в галузі архітектури постали у коло інтересів науковців з кінця ХХ ст., що призвело до виникнення такого напрямку як містобудівна екологія, об'єктом інтересів якої є закономірності регулювання взаємодії людини, антропогенного та природного середовища з метою створення сприятливих умов для їх охорони, відтворення та коеволюції (спільного гармонійного розвитку). Значний внесок у її становлення внесли такі дослідники, як О. Г. Большаков, О. П. Вергунов, В. В. Владимиров, М. М. Дьомін, В. О. Колясников, Я. В. Косицький, З. М. Яргіна та ін.

Творчість Жилья Клемана висвітлюється в деяких публікаціях в періодичних виданнях, переважно іноземних, проте його теоретичні та практичні розробки опубліковані переважно їм самим, та ще не стали предметом наукового студіювання.

Основна частина. Жиль Клеман (Gilles Clement, 1943), французький ландшафтний архітектор, викладач Національної школи ландшафту у Версалі (ENSP), розробив новий підхід до створення ландшафтних об'єктів, що був оснований на теорії "біологічного садівництва". Починаючи з 70-х років ХХ ст. Ж. Клеман вів спостереження за сільськими пейзажами в результаті чого ним були сформульовані чотири основні принципи цієї теорії: обходитися без механічної обробки землі; без добрив; без прополювання, бо немає «поганих» й «хороших» рослин; без пестицидів. Жиль Клеман відзначає, що «замість того, щоб обмежувати рослини в певному місці, дизайнер може і повинен більше довіряти природі і погодитися залишити «вільне поле»;

рослини зможуть знайти місця, які їм підходять як з можливості падіння насіння, так і відповідно до ґрунтових і фітоцидних особливостей» [4]. Він наполягає на тому, що «робота з природним садом ґрунтується на обліку поведінки всіх типів рослин і підтримання їх різноманітності» [1].

Теорія "біологічного садівництва" Жюльєн Клемана відображується в розроблених їм концепціях «Сад у русі», «Планетарний сад», «Сад третього пейзажу», які є логічним продовженням одна одної. Ці концепції можна спостерігати практично у всіх його роботах — багатьох громадських та приватних садів у Франції, а також парків по всьому світу від Чілі до Нової Каледонії. Проте саме на теренах Франції творчість Ж. Клемана виявила своєрідність його прийомів та підходів.

Парк Андре Сітроєна (Parc André-Citroën) в Парижі, один із значних парків, створених наприкінці ХХ століття суперечить традиційній практиці садівництва, в якій кожна рослина займає певне місце (рис. 1).

Рис. 1 Парк Андре Сітроєна (Париж, Франція), арх. Ж. Клеман, 1986-1992.

За словами Ж. Клемана цей парк демонструє відновлене порожнє місце, що частково включає екзотичні види рослин,

частково спонтанну флору, характерну для порожніх ділянок в Парижі [5]. Ландшафтна організація парку сформована таким чином, що в деякому ступені залежить від «природної послідовності зростання рослинності, появи й зникнення трав'янистих рослин, зміни простору та пропозицій зміни маршрутів для відвідувачів». Цей парк став втіленням спостережень за приватним садом в сільській місцевості, що були перенесені в міський простір, став реалізацією мислення і дій, пов'язаних з міською екологією в поєднанні з поняттям порожніх ділянок [5]. Парк складається з двох частин: перша схожа на бетонну структурну частину, друга — тематична, де рослини розрізняються за принципом місця їх походження. Парк Андре Сітроена є результатом роботи двох авторських колективів, де кольорові тематичні сади зі складною символікою та концепція «Сада у русі», яка тепер підтримується й управляється співробітниками парку, належить саме Ж. Клеману, що принесло йому міжнародну відомість. Цей тип саду еволюціонує в результаті взаємодії в часі всіх живих істот — рослин, тварин, людей. Тут завдання садівника полягає в тому, щоб інтерпретувати їх взаємодії, щоб вирішити, який вид «садівництва» варто вживати: підтримувати й збільшувати біорізноманіття, підтримувати й підвищувати біологічну якість субстратів (землі, води, повітря), втручатися з найбільшою економією коштів [5].

Сади Дефанс в Парижі, що займають 3 га та є найбільшим зеленим простором у центральному діловому районі міста, також відповідають концепції «Сад у русі» (рис 2).

Ця робота також стала результатом роздумів про феномен порожніх ділянок: життєвий простір залишено для вільного розвитку всіх видів життя, які там поселяються. На думку Клемана максимальна різноманітність видів рослин знаходиться там, де зустрічаються світло й тінь. Саме їх рівновага стає основним завданням ландшафтної організації простору для дизайнера.

Ж. Клеман використовує симбіоз двох типів ландшафтного планування, поєднуючи вільне та регулярне планувальне рішення парків, особливо поруч з історичними пам'яткам або там, де цього вимагає символізм місця. [3].

Рис. 2 Сади Дефанс (Париж, Франція), арх. Ж. Клеман, 1991-1998

Так Королівські сади замку Блуа були спроектовані Жілем Клеманом відповідно до архітектури королівської резиденції, палацовий комплекс якої складається з декількох споруд, прибудованих у різний час до основного замку та представляє різні стилі архітектури (рис. 3).

Рис. 3. Королівські сади замку Блуа (Блуа, Франція), арх. Ж. Клеман, 1988

Сади простягаються на 1,9 гектарах і мають чотири складові, розташовані на чотирьох терасах: простий сад, сад королівських квітів, сад Струни та Королівський бастион. Перший з них являє

собою простий брукований простір з встановленими на його поверхні вазами з квітами. Другий сад (в нижній частині) — «сад аметистового грота». Третій — квітковий сад строгих геометричних форм з переважанням лілій та ірисів, що є королівською символікою та сад «рядковий» — прогулянковий сад з прямими алеями.

Ще одна робота Жіля Клемана — Сад портретів при замку Борегард є найбільш яскравою частиною парку, де форма ландшафтних композицій та яскраві кольори рослин відразу захоплюють та повністю розкриваються після його відвідування: дванадцять зелених кабінетів з грабів наповнені дванадцятьма різними кольорами, аналогічно портретній галереї в замку (рис. 4). Фактично, кожен кабінет у саду являє собою варіацію домінуючого кольору, що вміло поєднує різні види багаторічних рослин та чагарників.

Рис. 4. Сад портретів при замку Борегард (Блуа, Франція), арх. Ж. Клеман, 1992

Створені Ж. Клеманом Сади аббатства Валлуар являють собою ландшафтний простір, що є місцем для прогулянок та навчання (рис. 5). Ця робота складається з тематичних садів, які збагачують і урізноманітнюють знання про рослинний світ завдяки грайливим і чуттєвим переживанням. Вони розділені на п'ять частин: регулярний

французький сад при будівлі (розарій, газон та город, що пов'язані з садами білого, жовтого і синього кольорів); острівний англійський сад, який об'єднує велику частину ботанічних колекцій; сад п'яти почуттів, що призначений в основному для дітей; болотний сад; сад еволюції, який домінує у ансамблі і закінчується трьома кімнатами, присвячений пам'яті Жан-Батиста де Ламарка.

Рис. 5. Сади аббатства Валлуар (Блуа, Франція), арх. Ж. Клеман, 1990

Природний ландшафт, що весь час перебуває у русі, формує тендітну біологічну систему, що складається з рослин, комах і тварин, що мешкають на певній ділянці. У цьому сенсі вартий уваги погляд Жюльєн Клеман на симбіоз флори і фауни: «Чи варто завзято боротися з паразитами? Так, наприклад, гусениця, приносячи шкоду рослині, через деякий час перетвориться в метелика, яка, перелітаючи з квітки на квітку, запилює його. Таким чином відбувається замкнутий цикл» [1]. Багаторічне спостереження за розвитком і стосунками рослинного й тваринного світу дозволило Ж. Клеману розробити один із засобів створення екологічних садів, що відображає концепцію «Планетарного саду», яку він втілює в численні роботи.

Жюльєн Клеман вміє бачити красу там, де її складно побачити — в колишніх індустріальних зонах, болотах, пустирях та покинутих

кар'єрах. Саме такі території дизайнер називає "Пейзажами третього сорту" і вважає, що це домінування природи в чистому вигляді: кинута напризволяще, вона поступово самовідновлюється. Беручи до уваги ствердження Ж. Клемана, що «план саду, мінливий з плином часу, залежить від того, хто його підтримує, він не виникає з концепції, задуманої в архітектурній майстерні» [5], слід відзначити, що його втручання в природу ненав'язливе й на перший погляд зовсім непомітне, прикладом чого є створений Ж Клеманом сад на даху колишньої бази підводних човнів Сен-Назер (рис. 6).

Рис. 6. Сад третього ландшафту на даху підводної бази Сен-Назер (Сен-Назер, Франція), арх. Ж. Клеман, 2009

Значення творчості Ж. Клемана набуває все більшої ваги в рамках вивчення екології міст, оскільки сьогодні понад 50% населення світу живе в міських районах. За даними Відділу народонаселення Департаменту економічних і соціальних справ ООН, протягом наступних сорока років дві третини населення світу будуть жити в міських центрах, що розширюються [11].

Висновок. Таким чином аналіз творчості Жіля Клемана дозволяє дослідити авторські прийоми та підходи в процесі реабілітації ландшафту з точки зору як відновлення природного середовища, так і його естетичних характеристик. При цьому дизайнер виступає в ролі захисника, який розглядає бур'яни, які

намагаються рости на бруківці міст на одному щаблі з рослинами рідкісних видів, засаджених в престижних садах, що надає новий зміст естетиці природного ландшафту. Найбільшим внеском Ж. Клемана у рішення екологічних проблем сучасного урбанізованого середовища є пошук шляхів радикального поєднання екологічної політики з естетикою ландшафтного дизайнера.

Список використаних джерел:

1. Биология в ландшафтном дизайне. Французский опыт. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://blog.peredelka.tv/?p=2970>
2. Скопина М. В. Стратегия создания «неклассического» сада Жюль Клемана [Электронный ресурс] / Алаир. Ландшафтный дизайн. Ландшафтная архитектура. – Режим доступа: <http://alairnn.ru/kg/7/?nid=297&a=entry.show>
3. Щеглов Михаил. Жюль Клеман и его "сады в движении" [Электронный ресурс] / gardener.ru ландшафтный дизайн и архитектура сада. – Режим доступа: <http://www.gardener.ru/events/miscellanea/cat1091.php?&print=1>
4. Clément Gilles [Electronic resource] // Wikipedia : the free encyclopedia. — Mode of access: https://fr.wikipedia.org/wiki/Gilles_Clément
5. Clément Gilles. Jardins en mouvement, friches urbaines et mécanismes de la vie. In: Journal d'agriculture traditionnelle et de botanique appliquée, 39e année, bulletin n°2, 1997. Sauvages dans la ville. De l'inventaire naturaliste à l'écologie urbaine. pp. 157-175.
6. Clément Gilles. La friche apprivoisée. — Urbanisme, no 209, septembre 1985, p. 91-95.
7. Clément Gilles. Le jardin en mouvement: De la Vallée au Champ ,via le parc André-Citroën et le jardin planétaire / Gilles Clément. – Éditions Sens & Tonka, 2007. – 59 p.
8. Clément Gilles. Le Jardin planétaire / Gilles Clément, Claude Éveno. –Paris: L'Aube/Château-Vallon, 1997.
9. Entropy by design: Gilles Clément, Parc Henri Matisse and the Limits to Avant-garde Urbanism Les Annales de la Recherche Urbaine Année 2000 87 pp. 125-126

10. Hervé Brunon, Monique Mosser. Le Jardin contemporain. Renouveau, expériences et enjeux. — Paris, Nouvelles éditions Scala, 2011. — p. 90-91.

11. World Urbanization Prospects — Population Division — United Nations — Mode of access: <https://population.un.org/wup>

Аннотация

Ольховская Е. В., кандидат архитектуры, доцент

ОСОБЕННОСТИ ТВОРЧЕСТВА ЖИЛЯ КЛЕМАНА В СОВРЕМЕННОМ ЛАНДШАФТНОМ ДИЗАЙНЕ

Творчество Жюль Клемана является частью общего процесса развития ландшафтного дизайна, в котором его средства играют важную роль для улучшения экологического и эстетического состояния урбанизированной среды. В статье анализируются работы французского ландшафтного дизайнера Жюль Клемана конца XX — начала XXI в.

***Ключевые слова:** Жюль Клеман, ландшафтный дизайн, новый подход в современном ландшафтном дизайне, эстетика и экология градостроительной среды.*

Abstract

Olkhovska O. V. PhD arch., associate professor,

FEATURES OF CREATIVITY GILLES CLEMENT IN MODERN LANDSCAPE DESIGN

Creativity Gilles Clement is part of the overall process of development of landscape design, in which its funds play an important role in improving the ecological and aesthetic state of the urbanized environment. The article analyzes the works of French landscape designer Gilles Clement of the late twentieth and early twenty-first centuries, which makes it possible to identify the environmental component as the main factor in the development of landscape design at the current stage, and which has pronounced aesthetic qualities.

Gilles Clement's theory of "biological gardening" is reflected in the concepts of Garden in Motion, Planetary Garden, Garden of the Third Landscape, which are a logical continuation of each other and formulate the main goal of the landscape designer to find ways to use natural diversity without destroying him. These concepts can be observed in almost all his works - many public and private gardens in France, as well as parks around the world, from Chile to New Caledonia. According to the theoretical reflections of Gilles Clement, the role of the creator of the park is to identify and understand the mechanisms that link different plant species to each other, as well as the

interaction of flora and fauna in order to preserve such diversity, which is a reserve of the planet.

The value of Gilles Clement's creativity is becoming increasingly important in the study of the ecology of the urban environment, because nowadays more than half of the world's population lives in cities and this trend tends to increase.

Key words: *Gilles Klemman, landscape design, a new approach to modern landscape design, aesthetics and the environment of the urban environment.*

Стаття надійшла до редакції у травні 2019 р.

УДК 725.658.2

Смадич І.П.¹³, канд.. арх., доцент

ORCID 0000-0001-7964-5730, Architectvan@gmail.com

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ В ПРИРОДНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Проблема створення комфортного середовища проживання в межах приватної житлової забудови є актуальною у всіх регіонах світу. У відповідності до соціо-культурних аспектів жителів різних країн відрізняються і підходи до формування прибудинкової території. В даному дослідженні принцип конфіденційності розглядається, система архітектурних прийомів створення «приватного» простору індивідуального користування (в межах прибудинкової території), що реалізується за допомогою архітектурних-містобудівних засобів, які застосовуються в процесі проектування та ландшафтного дизайну. В попередніх дослідженнях сформовано основні типологічні групи архітектурних засобів реалізації принципу конфіденційності. Методом порівняльного аналізу виділено найбільш часто використовувані архітектурні засоби притаманні для формуванні житлової архітектури різних регіонів світу. Наприклад:

¹³ ©Смадич І.П.